

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Teologická fakulta

Bakalářská práce

**RELIGIOZITA A DŮVODY NÁBOŽENSKÉHO SMĚŘOVÁNÍ U
STUDENTŮ VÍCELETÉHO GYMNÁZIA V RÁMCI PŘEDMĚTU
NÁBOŽENSKÉ VÝCHOVY**

Autor práce: Alžběta Vodičková

Vedoucí práce: Mgr. Veronika Blažek Iňová, Ph.D.

Studijní program: Vychovatelství (PS)

Prohlášení o samostatném zpracování práce a souhlas se zveřejněním práce

Prohlašuji, že jsem autorkou této kvalifikační práce a že jsem ji vypracovala pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu použitých zdrojů.

30. 3. 2021

Alžběta Vodičková

Poděkování

Děkuji své vedoucí bakalářské práce Mgr. Veronice Blažek Iňové, Ph.D. za metodické vedení práce, důslednost, ochotu, cenné rady a připomínky.

Děkuji také všem studentkám, které byly ochotny zúčastnit se výzkumného rozhovoru.

Obsah

Úvod	6
Teoretická část	8
1 Vymezení základních pojmů.....	9
1.1 Vymezení pojmů víra, spiritualita, religiozita a náboženství.....	9
1.2 Druhy religiozity	10
1.2.1 Institucionalizovaná religiozita	10
1.2.2 Alternativní religiozita.....	11
1.2.3 Religiozita v České republice	11
1.3 Faktory ovlivňující religiozitu mládeže	13
1.3.1 Věk	13
1.3.2 Pohlaví.....	14
1.3.3 Antropologie vybraných náboženských skupin.....	15
1.3.4 Socializace.....	16
2 Náboženství jako součást života adolescentů	16
2.1 Náboženská socializace v dětství	17
2.2 Vymezení a charakteristika věkové skupiny mládeže	18
2.3 Víra a mládež	19
2.3.1 Pastorece mládeže v České republice.....	21
2.3.2 Náboženské postoje a participace mládeže v Německu.....	22
2.3.3 Srovnání náboženských postojů a participace mládeže v České republice a Německu.....	23
Praktická část.....	25
3 Kvalitativní výzkum religiozity a důvodů náboženského směřování adolescentů v ČR.....	26
3.1 Výzkumné cíle a základní výzkumná otázka	26
3.2 Použité výzkumné metody	26
3.3 Cílová skupina respondentů	26
3.4 Metody analýzy rozhovorů	26
3.5 Vyhodnocení rozhovorů.....	27
3.5.1 Stanovení kategorií a jejich vzájemné porovnání.....	27
3.5.2 Zjištěné kategorie u jednotlivých respondentek a jejich komparace.....	27
3.5.3 Hlavní výzkumná zjištění z provedeného výzkumu.....	27
Závěr	28
Seznam použitých zdrojů	30

Seznam příloh.....	32
Přílohy.....	33
Abstrakt	41
Abstract.....	42

Úvod

Pedagogika volného času má dosah na velkou část života lidí. Netýká se pouze odpoledního kroužku, ale veškerého času, kdy se jedinec nevěnuje svým povinnostem. Zahrnuje nejen jeho fyzickou, ale i duševní a duchovní činnost. Proto je způsob náboženského smýšlení, stejně jako celý kontext, v němž vzniká a proměňuje se, součástí času, kterým disponujeme. Duchovní rozměr života je zajímavým fenoménem lidí v kterémkoliv časoprostoru, v němž vždy zjevně i skrytě působí. Jednotlivé skupiny společnosti s ním různorodě zacházejí a zaujímají k němu rozmanité postoje, které se dále odrážejí v jejich životě. V psychicky akčním a komplikovaném dospívání s rozvíjejícím se uvažováním a přístupem ke světu může nabývat rovněž obsahově bohatších podob.

Ve zdánlivě málo náboženské společnosti můžeme stále pozorovat náboženské projevy, které převyšují tuto skutečnost, a to i u dospívajících. Příčiny vedoucí k těmto projevům se společně s obecným duchovním stavem a cílovou skupinou mládeže staly motivem pro mou práci.

Práce je rozdělena na teoretickou část, která obsahuje dvě kapitoly a na praktickou část popisující realizovaný kvalitativní výzkum. Jednotlivé části podkapitol na sebe navazují v tematicky logickém sledu.

Podstatou první kapitoly je religiozita jako podklad pro zkoumanou problematiku. Definuje základní pojmy spojené s duchovním životem a tematikou práce, které umožňují orientaci a úvod do jejího kontextu. Dále stanovuje druhy religiozity, které jsou klíčové pro celistvé pochopení náboženských postojů určité společnosti a popisuje religiozitu v prostředí České republiky jako výchozího prostoru pro výzkum v praktické části. Rozlišuje také faktory, které religiozitu ovlivňují a určují tedy její konkrétní podobu.

Druhá kapitola se zabývá vztahem mládeže a náboženství, který je ústředním tématem práce. Nejprve nastiňuje náboženskou socializaci v dětství, která sehrává významnou roli pro utváření náboženských postojů a budoucí směřování. Následně vymezuje věkovou skupinu mládeže, která je cílovou skupinou respondentů ve výzkumu a charakterizuje ji, což umožňuje lepší porozumění jejím postojům k náboženství z hlediska jejího vývoje, potřeb a předpokladů. Dále pojednává o víře u mládeže, která je podstatnou pro náboženské vyznání respondentů ve výzkumu. Zde je popsána také pastore a participace mládeže v České republice, která je, jak už bylo řečeno, výchozím prostorem pro výzkum; dále náboženské postoje a participace mládeže v Německu sloužící jako obdobný příklad pro srovnání v jiné zemi; a porovnání role náboženství v obou zemích za účelem jejího shrnutí.

Třetí kapitola se věnuje kvalitativnímu výzkumu, který by měl na základě polostrukturovaného rozhovoru naplnit výzkumné cíle a zodpovědět základní výzkumnou otázku, které jsou uvedeny v první podkapitole. Dále popisuje metody, které byly použity ve výzkumu. Stanovuje taktéž cílovou skupinu respondentů a interpretuje metody použité pro analýzu rozhovorů a jejich vyhodnocení.

Cílem teoretické části je popsat tematickou oblast, která předchází kvalitativnímu výzkumu v praktické části. Výzkumnými cíli v praktické části je zmapovat na základě polostrukturovaného rozhovoru religiozitu u studentů víceletého gymnázia v Českých Budějovicích a důvody, které mají vliv na výběr jejich náboženského směřování. Základní výzkumnou otázkou je, co vede (ne)věřící žáky k volbě předmětu náboženství.

Teoretické informace budou nejprve prostudovány a následně zpracovány. Ve výzkumném polostrukturovaném rozhovoru budou dotazováni respondenti odpovídajícího věkového rozmezí, pro které bude vytvořeno deset základních otázek, které jim budou při rozhovoru položeny a rozvedeny o případné další doplňující podotázky. Při realizaci budou rozhovory nahrány a přepsány. Následně bude provedena

analýza rozhovorů, v nichž budou označeny kódy a z těch vytvořeny kategorie, na jejichž základě by měly být rozhovory s pomocí metody kvalitativní analýzy vyhodnoceny.

Práce vychází především z tištěných monografií. V otázce míry religiozity současné mládeže čerpá nejčastěji ze sociologických výzkumů D. Hamplové, B. Řehákové, D. Lužného a Z. R. Nešpora, v oblasti vymezení psychologického vývoje a charakteristiky mládeže z knih M. Vágnerové, L. Ďurdiaka a M. Vašutové, v oblasti participace mládeže z publikace M. Widl a M. Kaplánka. Využívá také slovníky pro doplnění významů a definic v textu.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Vymezení základních pojmů

V jednom z rozměrů, kterých může lidský život dosahovat, vystupují nejčastěji pojmy jako víra, spiritualita, religiozita nebo náboženství. Společným je jim nějaký duchovní základ, ale každý z nich reprezentuje odlišný aspekt.

1.1 Vymezení pojmů víra, spiritualita, religiozita a náboženství

Víra jako součást sociálního chování je přítomna v každé lidské společnosti,¹ ať už je jejím cílem náboženský nebo jiný motiv. Můžeme ji chápat jako „(...) *svobodné přijetí výroků určité osoby v důvěře k ní*“,² ale nemusí v každém případě směřovat pouze k bytosti. Lidé mohou věřit v celou škálu možných prvků (předmětů, procesů, představ), které zastávají v jejich životě speciální a úctyhodnější místo než ostatní prvky (např. materiální bohatství). Víra může být definována také jako „*hluboká víra k něčemu nebo někomu, založená na vnitřním postoji (...), který nevyžaduje prověřování, racionální úsudek ani záruky*“,³ což dokazuje skutečnost, že člověk může věřit v cokoli, co uzná za vhodné a nepotřebuje k tomu pochopení dalších osob ani důkazy. Může se jednat i o sklon člověka k posvátnu a jeho prožívání.⁴ Víru člověk vždy určitým způsobem prožívá. Víra je součástí náboženství, v kterém může být praktikována a rozvíjena. Naopak náboženství není pro její existenci nezbytné, víra je schopna existovat samostatně.

Spiritualita je duchovním rozměrem života, zbožností nebo také vnitřní stránkou náboženského života, jejími vnějšími projevy a duchovně orientovanou životní praxí.⁵ Může být chápána jako smysl pro duchovní záležitosti, který umožňuje jedinci samotnou víru.⁶ Na základě tohoto smyslu může být spiritualita předpokladem pro hlubší víru. Nemá čistě náboženský charakter a může být tedy rozvíjena i necírkevními činnostmi.

Religiozita je ze sociologického pohledu definována jako náboženské postoje, které zastávají jednotlivci nebo skupiny.⁷ Religiozitu je možné chápat také jako „*stupeň vztahu jednotlivců i skupin k náboženství demografie nebo sociologie*“.⁸ Jejím postojem se rozumí „*osobní a kladný vztah člověka k náboženství*“, který zahrnuje různé formy myšlení, prožívání a konání.⁹ V jejím rámci můžeme posuzovat komplexní náboženský přístup v určité společnosti nebo její části. Je zastřešujícím pojmem pro náboženství, víru i spiritualitu, které v postoji zahrnuje.

Již Durkheim představil náboženství jako „*jednotný systém víry a praktik vztahujících se k posvátným věcem*“, který sjednocuje své zastánce ve společenství, které nazýváme církví.¹⁰ Ze sociologického pohledu je možné ho vnímat obdobně jako „*souhrn přesvědčení, postojů, symbolů a praktik založených na ideji posvátného a sjednocujících příslušníky náboženské komunity*“,¹¹ kde je kromě komplexního obsahu víry zdůrazněno i náboženské společenství a jeho stmelující funkce. Náboženství je na rozdíl od víry

¹ Srov. VAŠUTOVÁ, M., PANÁČEK, M. a kol. *Mezi dětstvím a dospělostí: vybrané kapitoly z psychologie adolescence*, s. 63.

² RAHNER, K., VORGRIMLER, H. *Teologický slovník*, s. 445.

³ BULISOVÁ, J. *Ottova všeobecná encyklopedie ve dvou svazcích*, s. 592.

⁴ Srov. VAŠUTOVÁ, M., PANÁČEK, M. a kol. *Mezi dětstvím a dospělostí*, s. 63.

⁵ Srov. BULISOVÁ, J. *Ottova všeobecná encyklopedie*, s. 417.

⁶ Srov. DUDA, M., SMELÝ, I. *Spiritualita, náboženstvo a adolescent*, s. 10, 31.

⁷ Srov. JANDOUREK, J. *Sociologický slovník*, s. 203.

⁸ TRETERA, R. J.; HORÁK, Z. *Slovník církevního práva*, s. 113.

⁹ ĎURDIÁK, L. *Psychohygienu mladého člověka: duševné zdraví; rodina; škola; sebvýchova; náboženstvo; společnost*, s. 119.

¹⁰ DURKHEIM, É. *Elementární formy náboženského života: systém totemismu v Austrálii*, s. 55.

¹¹ JANDOUREK, J. *Sociologický slovník*, s. 167.

kulturním projevem společnosti.¹² S tou je také odjakživa propojeno a jednou z jeho funkcí je funkce sociální, která pomáhá utvářet, udržovat a posilovat její sounáležitost.¹³ Zatímco v minulosti bylo náboženství určujícím pro ostatní společenské oblasti (např. politiku, zemědělství), dnes si je s těmito oblastmi rovnocenné.¹⁴ Frommova definice náboženství jako „systému myšlení a jednání sdíleného skupinou lidí, který poskytuje jednotlivci rámec pro orientaci a předmět uctívání“,¹⁵ poukazuje na možnost vedení, směřování a pomoci ve vlastní víře, které může náboženství poskytovat člověku. Definice daná uctíváním Boha a z toho vyplývajícím tázáním a uvažováním vyzdvihuje roli náboženství jako partnera v náboženském dialogu a příležitost nalézt s jeho pomocí odpovědi na své otázky. Interpretace náboženství jako „(...) konkretizace nekonečné transcendence člověka, výraz neuhastitelnosti jeho naděje, opravdových potřeb a nekonečných přání“ zdůrazňuje spirituální rovinu každého člověka. Z fenomenologického pohledu lze na náboženství nahlížet také jako na „*styk se svatým*“,¹⁶ kde je náboženství především prostředkem pro praktikování víry a s jeho pomocí také dosažení kontaktu s transcendentem. Ottova všeobecná encyklopedie definuje náboženství podobným způsobem jako jevy, které souvisejí se vztahem člověka k tomu, co jej přesahuje,¹⁷ proto svým výkladem zdůrazňuje především vztah jedince a objektu jeho víry, kterým umožňuje působnost v pomyslném prostoru náboženství. Náboženství je tedy obsahově širokým fenoménem ve společnosti, který může v každém člověku vyvolávat různorodá očekávání.

1.2 Druhy religiozity

Religiozitu můžeme dále rozdělit na dva základní termíny, kterými jsou institucionalizovaná religiozita a alternativní religiozita.

1.2.1 Institucionalizovaná religiozita

Institucionalizovanou religiozitou je myšleno chování, které je spojeno s církví, jejími institucemi a organizovaným učením.¹⁸ Religiozita v tomto pojetí pomáhá utvářet chování a rituály svých členů. Podle Hamplové a Řehákové je možné institucionalizovanou religiozitu v porovnání s alternativní religiozitou snáze dokázat, protože určuje náboženský rozměr na základě prokazatelných skutečností jako je např. příslušnost k určité církvi.¹⁹ Na druhou stranu je pro ni stěžejní dokázat objektivitu skutečné přítomnosti víry, tedy zda jsou dané osoby skutečně věřícími nebo zda jejich místo v církvi odpovídá zcela jinému účelu (např. automatickému přiřazení k církvi státem nebo sounáležitosti s určitým sociálním společenstvím). Objektivnější informace

¹² Srov. ĎURDIÁK, E. *Psychohygienu mladého člověka*, s. 109.

¹³ Srov. VÁCLAVÍK, D. *Náboženství a moderní česká společnost*, s. 10.; JANDOUREK, J. *Sociologický slovník*, s. 233.

¹⁴ Srov. SCHWEITZER, F. *Die Suche nach eigenem Glauben: Einführung in die Religionspädagogik des Jugendalters*, s. 95.

¹⁵ Srov. FROMM, E. *Psychoanalýza a náboženství*, s. 31.

¹⁶ RAHNER, K., VORGRIMLER, H. *Teologický slovník*, s. 237.

¹⁷ Srov. BULISOVÁ, J. *Ottova všeobecná encyklopedie ve dvou svazcích*, s. 103.

¹⁸ Srov. HAMPLOVÁ, D. *Náboženství v české společnosti na prahu 3. tisíciletí*, s. 29.

¹⁹ Srov. HAMPLOVÁ, D., ŘEHÁKOVÁ, B. *Česká religiozita na počátku 3. tisíciletí: výsledky Mezinárodního programu sociálního výzkumu ISSP 2008 – Náboženství*, s. 19.

o skutečném náboženském vyznání se může v rámci institucionalizované religiozity získat společně s přihlédnutím k náboženské aktivitě nebo víře.

1.2.2 Alternativní religiozita

Alternativní religiozita se odklání od institucionalizovaného náboženství, nevychází z organizovaného učení a zaměřuje se na jedince.²⁰ Hamplová a Řeháková uvádí, že jde o deinstitutionalizovanou religiozitu, jejíž činnosti, postoje a představy se týkají řady necírkevních nadpřirozených jevů jako jsou horoskopy, výklady budoucnosti, spiritismus²¹ aj. Podle Hamplové a Řehákové se alternativní religiozita vyznačuje svou synkretičností, zaměřením na sebe sama, sebenaplněním a nízkými morálními požadavky. Na alternativní religiozitu navazují také některá nová náboženská hnutí, která respektují podobné záměry jako alternativní religiozita, ale zároveň mívají nějakým způsobem institucionalizovanou formu.²²

Řičan mluví také o náboženství, které neuznává nebo odmítá svou religiózní funkci, tzv. kryptonáboženství. Jeho skrytou religiozitu můžeme pozorovat v řadě běžných zájmů společnosti (astrologie, alternativní medicína, sport).²³

1.2.3 Religiozita v České republice

V závislosti na procesu sekularizace charakterizované odstupem politiky i společnosti od církve a náboženství a na to ve 20. století navazujícím procesem desekularizace jako obnovení místa náboženství ve společenském životě je možné vyzorovat odlišné preference religiozity v různých společnostech. Příspěvkem k odklonu od církve mohou být i mladé generace.²⁴ Mimoevropský prostor si udržuje tradici religiozity v institucionalizované podobě. V evropském prostoru je upřednostňován alternativní pohled na religiozitu, který nahrazuje chybějící aktivitu v církevní sféře svým časovým nebo finančním přispěním.²⁵ Na nevymizelou víru poukazuje kupříkladu výzkum v Německu v 80. letech, kdy se řada lidí přednostně označila za nenáboženské, nikoliv přímo ateisty. Výzkumy v 90. letech pak prokázaly, že přes 90 % obyvatelstva věří nějakým způsobem v Boha.²⁶

Jednou ze zemí, kde je alternativní religiozita nejvíce zastoupena, je také Česká republika, často vnímaná jako zástupce sekularizačního odklonu od náboženského smýšlení.²⁷ Sekularizace probíhá v řadě států, kde je zpomalována různými společenskými vlivy (tradicemi, národní identitou), které jsou v případě České republiky oslabeny, proto je u ní sekularizace dynamičtější a specifická.²⁸

Česká republika dosahuje nejnižší míry religiozity v evropském prostoru. Je zde pozorovatelný proces tzv. odnáboženštění, charakterizovaný vytrácejícím se náboženstvím na veřejné i individuální úrovni společnosti²⁹ a projevující se většinou

²⁰ Srov. HAMPLOVÁ, D., ŘEHÁKOVÁ, B. *Česká religiozita na počátku 3. tisíciletí*, s. 19-20.

²¹ Spiritismus je definován jako nauka zabývající se posmrtným životem člověka, včetně své zlidovělé formy. (BULISOVÁ 2003: s. 417)

²² Srov. tamtéž, s. 20-21.

²³ Srov. ŘIČAN, P. *Psychologie náboženství a spirituality*, s. 41.

²⁴ Srov. SAK, P., SAKOVÁ, K. *Mládež na křižovatce: sociologická analýza postavení mládeže ve společnosti a její úlohy v procesech evropeizace a informatizace*, s. 37.

²⁵ Srov. HAMPLOVÁ, D., ŘEHÁKOVÁ, B. *Česká religiozita na počátku 3. tisíciletí*, s. 17-18.

²⁶ Srov. SCHWEITZER, F. *Die Suche nach eigenem Glauben*, s. 31.

²⁷ Srov. HAMPLOVÁ, D., ŘEHÁKOVÁ, B. *Česká religiozita na počátku 3. tisíciletí*, s. 18.

²⁸ Srov. FIALA, P. *Laboratoř sekularizace: náboženství a politika v ne-náboženské společnosti: český případ*, s. 27, 154.

²⁹ Srov. tamtéž, s. 25-26.

odmítáním identifikovat se s jakýmkoli náboženstvím. Fiala hovoří o „nábožensky prázdném prostoru“, společnost považuje za ne-náboženskou a roli náboženství ve společnosti za menšinovou.³⁰ Díky kvantitativně pojatým výzkumům, ale i vlastním vnímáním bývá Česká republika přiřazována také k nejateističtější založeným zemím. Často je to dáno způsobem výzkumu, který více zohledňuje fakta týkající se institucionalizované religiozity, zatímco religiozita alternativní je zde zastoupena naopak ve vysokém měřítku.³¹ Výzkumy alternativní religiozity naproti tomu mohou ukazovat malé nebo velké náboženské zastoupení, záleží ovšem na tom, jak širokému spektru zájmů se bude věnovat a co všechno do zkoumané religiozity zahrne.³² Z toho vyplývá, že není možné srovnávat náboženské zájmy a zkoumat komplexní religiozitu pouze v její institucionalizované podobě. Výsledky výzkumů vždy závisí na jeho způsobu a směřování.³³

Na základě současného postoje většinové české populace k otázce náboženství označuje Fiala Českou republiku za určitý model, na němž lze konstruovat i budoucí vývoj církví a jejich role v dalších evropských zemích ovlivněných sekularizací.³⁴

V rámci institucionalizované religiozity na náboženských činnostech participují častěji starší věkové skupiny a také ženy. Česká populace se vyznačuje také nedůvěrou k náboženským institucím, která je charakteristickou pro postkomunistické státy.³⁵ Negativní efekt předchozího režimu na náboženství může přinést dané oblasti „nový náboženský začátek“ postavený na nových možnostech a rozvoji náboženství, ale také ztrátu náboženských tradic, na které se církvím i dalším představitelům náboženského života nedaří vhodně navázat.

Pro náboženství v české společnosti (stejně jako v mnoha dalších současných a moderních společnostech), jsou důležité procesy individualizace a detradicionalizace. Podle Lužného a Nešpora individualizace představuje identitu člověka jako prvek, který mu není předem dán, ale který utváří vlastní a nevyhnutelnou volbou. V současnosti má jedinec na náboženském trhu široké možnosti pro své náboženské ubírání. Proces detradicionalizace lze chápat jako úpadek náboženských tradic a jejich významu ve společnosti. V rámci detradicionalizace může tradice ztratit vazbu na sociální prostor a při této ztrátě nebo nevytvoření vzájemného vztahu může dojít k tzv. „náboženskému bezdomovectví“, které může vést až k celkovému odklonu sociální skupiny od náboženství.³⁶

Vztah české společnosti k institucionalizovanému typu náboženství je podle Lužného a Nešpora možné označit za lhostejný spíše než za negativistický.³⁷ Jeho lhostejnost objasňuje Fiala předchozí komunistickou etapou a nekomplexní obnovou církevní role ve společnosti.³⁸ Pro církve a jejich působení představuje taková skutečnost horší zjištění, než kdyby byl postoj společnosti negativně zaměřený. Takový postoj by totiž informoval o nějakém (ač z pohledu církve nežádoucím) vztahu, zatímco lhostejný postoj vypovídá o chybějícím vztahu.³⁹ K alternativnímu typu náboženství nemá

³⁰ FIALA, P. *Laboratoř sekularizace*, s. 153.

³¹ Srov. LUŽNÝ, D., NEŠPOR, Z. R. a kol. *Náboženství v menšině: religiozita a spiritualita v současné české společnosti*, s. 195.

³² Srov. SCHWEITZER, F. *Die Suche nach eigenem Glauben*, s. 35.

³³ Srov. tamtéž, s. 31-32.

³⁴ Srov. FIALA, P. *Laboratoř sekularizace*, s. 27, 156.

³⁵ Srov. LUŽNÝ, D., NEŠPOR, Z. R. *Náboženství v menšině*, s. 22-23.

³⁶ Srov. tamtéž, s. 196-200.

³⁷ Srov. tamtéž, s. 199.

³⁸ Srov. FIALA, P. *Laboratoř sekularizace*, s. 42.

³⁹ Srov. LUŽNÝ, D., NEŠPOR, Z. R. *Náboženství v menšině*, s. 199.

společnost vztah vyhraněný jako pozitivní nebo negativní, ale vyjadřuje vůči němu nedůvěru a obavy, vnímá ho jako zvláštní, v extrémnějším pojetí jako sektu.⁴⁰ Oba typy náboženství se shodují v nahlížení na skupinu věřících osob jako na menšinu ve většinové společnosti, která je nenáboženská, sekulární, případně přímo ateistická. Shodují se také v očekávání spíše negativního vývoje náboženství do budoucna. Větší obavy v tomto ohledu projevují příslušníci institucionalizované víry, kteří očekávají postupné vymření současných věřících a absenci víry u následných mladých generací. I přes společné zájmy a obavy obou typů náboženství je jedním ze znaků české náboženské scény také bariéra mezi nimi.⁴¹

1.3 Faktory ovlivňující religiozitu mládeže

Mezi faktory, které mají vliv na religiozitu mládeže, patří např. věk, pohlaví, antropologie či socializace.

1.3.1 Věk

Jedním z faktorů, které odráží míru religiozity člověka a především pak formu jeho religiozity, je faktor věku. V českém prostředí je náboženství preferováno staršími věkovými skupinami, které se k němu v sociologických šetřeních hlásí častěji, také častěji praktikují činnosti spojené s náboženstvím. Bylo by možné konstatovat, že s klesajícím věkem u lidí klesá jejich preference náboženství. Odlišnosti religiozity na základě věku mohou být dány procesem stárnutí, generační změnou nebo proměnami religiozních forem v čase.

Proces stárnutí vysvětluje odlišnou míru religiozity tím, že do ní lidé v průběhu svého života postupně dospívají. Náboženské směřování může být ve vyšším věku způsobeno hledáním životního smyslu, svého významu ve společnosti, ukotvením vlastního prožitého života nebo úvahami o posmrtném životě. Teorie je ovšem některými zahraničními longitudinálními výzkumy vyvrácena názorem, že se religiozita člověka formuje především v době rané dospělosti a přiklání se k vysvětlení odlišné religiozity pomocí generační změny.

Generační změna obhajuje své stanovisko odlišnou náboženskou socializací u jednotlivých generací. Podle Hamplové starší generace participovaly na církevním životě společnosti, zatímco mladším generacím nebyly zprostředkovány církevní poznatky. Jak bude dále uvedeno podrobněji, vliv na religiozitu člověka má také náboženská příslušnost rodičů, v níž jejich potomci většinou pokračují.

Z pohledu věku institucionalizované religiozity by bylo možné konstatovat, že se náboženská religiozita ztrácí společně se staršími generacemi, které ji vyznávaly. Z pohledu alternativní religiozity se náboženský rozměr nevytrácí, ale pouze se proměňuje a upřednostňuje své alternativní pojetí. Zatímco v institucionalizovaných náboženských církvích převažují starší věkové skupiny lidí, v alternativních náboženských uskupeních převažují naopak příslušníci mladší generace. Alternativní

⁴⁰ Sektou se v tomto pojetí rozumí většinou hanlivé označení náboženské skupiny, která je mluvčímu z nějakého důvodu nesympatická. (srov. TRETERA, HORÁK 2011: s. 117)

⁴¹ Srov. LUŽNÝ, D., NEŠPŮR, Z. R. *Náboženství v menšině*, s. 199-200.

religiozita je zároveň na základě věku osob méně odlišná, její preferenci projevují tedy jak mladší, tak i starší věkové skupiny s menšími rozdíly.⁴²

1.3.2 Pohlaví

Faktor pohlaví poukazuje na všeobecně vyšší religiozitu u žen než u mužů.⁴³ V České republice je možné ji pozorovat na vyšší účasti na náboženských aktivitách (institucionalizované i alternativní formy) a častějším zastoupení víry v nadpřirozené jevy.⁴⁴ V rámci tohoto faktoru můžeme v některých církvích hovořit také o feminizaci některých církevních organizací, k níž dochází i v českém prostředí.⁴⁵ Naopak Raidová pro německé prostředí uvádí, že např. církevní práci s mládeží reprezentují většinou mužští zástupci.⁴⁶

Vyšší religiozitu žen není možné vysvětlovat pouze jejich vyšším věkovým dožitím a častějším církevním členstvím u starších generací, neboť vyšší religiozitu vykazují všechny věkové skupiny žen.⁴⁷ Důvody vyšší ženské zbožnosti nejsou vědecky plně ujasněny, názory na ně se liší v otázce časového výskytu jevu, kdy někteří považují tuto skutečnost za přetrvávající ve všech historických společnostech, a jiní pozorují její výskyt až od určitých časových období na základě faktorů v dané době. Dále uváženým teoriím tedy chybí empirické důkazy hovořící v jejich prospěch.⁴⁸

Jednou z možných vysvětlujících teorií je menší zakotvenost žen na pracovním trhu, která by jim umožňovala trávit více času náboženskou činností, výzkumy v návaznosti na tuto teorii ovšem dokazují, že ženy dosahují vyšší religiozity bez ohledu na jejich pracovní angažovanost. Jiné hledisko si vysvětluje vyšší ženskou religiozitu jako kompenzaci jejich slabší role ve společnosti. Další příčinou by mohla být odlišná výchova žen, která směřuje k pečovatelským, mateřským a emocionálním vlastnostem, které podporují i jejich náboženské smýšlení.⁴⁹ Podle Starka by mohla být objasněním teorie, která se opírá o fyziologicky podmíněné rozdíly v ochotě riskovat, v případě mužů potom ve smyslu riskovat nenáboženskost (za předpokladu existence Boha nebo posmrtného života).⁵⁰

Už mezi socializací dívek a chlapců existují rozdíly, které ovlivňují jejich religiozitu.⁵¹ Dívky bývají k náboženství častěji směřovány než chlapci. Schweitzer mluví také výzkumech ve více zemích, které přispěly zjištěním, že ženy vyjadřují silnější náboženský zájem a v období dětství i dospívání jsou náboženství otevřeny více než muži.⁵² Religiózní předpoklady mohou vznikat zmiňovanou tradiční výchovou dívek

⁴² Srov. HAMPLOVÁ, D. *Náboženství v české společnosti na prahu 3. tisíciletí*, s. 82-89.

⁴³ Srov. HAMPLOVÁ, D., ŘEHÁKOVÁ, B. *Česká religiozita na počátku 3. tisíciletí*, s. 37.

⁴⁴ Srov. tamtéž, s. 59.

⁴⁵ Srov. HAMPLOVÁ, D. *Náboženství v české společnosti na prahu 3. tisíciletí*, s. 90.

⁴⁶ Srov. WIDL, M. KAPLÁNEK, M. *Jugend - Kirche - Atheismus: Brückenschläge zwischen Ostdeutschland und Tschechien: [Präsentation der Ergebnisse eines grenzüberschreitenden Forschungsseminars] = Mládež - církev - ateismus: Východní Německo a Česko: mosty mezi lidmi - mosty mezi církvemi: [výsledky společného výzkumného semináře studentů]*, s. 181.

⁴⁷ Srov. HAMPLOVÁ, D., ŘEHÁKOVÁ, B. *Česká religiozita na počátku 3. tisíciletí*, s. 37.

⁴⁸ Srov. HAMPLOVÁ, D. *Náboženství v české společnosti na prahu 3. tisíciletí*, s. 96.

⁴⁹ Srov. HAMPLOVÁ, D., ŘEHÁKOVÁ, B. *Česká religiozita na počátku 3. tisíciletí*, s. 37-38.

⁵⁰ Srov. STARK, R. *Physiology and Faith: Addressing the Universal Gender Difference in Religious Commitment*. cit. tamtéž, s. 38-39.

⁵¹ Srov. HAMPLOVÁ, D. *Náboženství v české společnosti na prahu 3. tisíciletí*, s. 100.

⁵² Srov. SCHWEITZER, F. *Die Suche nach eigenem Glauben*, s. 79-80.

k péči o druhé nebo emocím,⁵³ a chlapců k výkonu nebo úspěchu.⁵⁴ Od obou pohlaví jsou očekávány rozdílné a specifické společenské role.⁵⁵ Taková formulace by mohla znamenat, že religiozita jednoho pohlaví, které se se svým tradičním pojetím neidentifikuje, odpovídá religiozitě druhého pohlaví, religiozita dané společnosti se odvíjí na základě její genderové tradice. Socializační argument nedosahuje v tomto ohledu dostatečné vědecké opory.⁵⁶

1.3.3 Antropologie vybraných náboženských skupin

Muchová⁵⁷ rozlišuje pět typů religiozity na základě závěrů empirického výzkumu v Německu.⁵⁸

Prvním typem religiozity je církevně křesťanská orientace, kde má víra jedince vazbu na instituci, která se pro něho stává oporou. Její představitelé nezřídka participují na církevních činnostech a jsou otevření různorodosti názorů společnosti, v souladu s moderním světem. Mají také velký zájem o náboženskou zkušenost. Jejich preferovanými hodnotami jsou hodnoty křesťanské.

Druhým typem religiozity je křesťansko-autonomní směr, který se vyznačuje stejným souladem s moderní společností, účastí na církevních aktivitách a v hodnotových zájmech. Kromě toho jedinci vyžadují také svobodu a možnost vlastní volby. K náboženství přistupují kriticky a s církevní naukou souhlasí jen částečně. Pro svou víru nepotřebují instituce, ke kterým mají odstup.

Třetím typem je konvenčně náboženská orientace, jejíž zástupci nemají svůj obraz ve světě pevně ujasněn. Zastávají obdobný postoj k individuální volbě náboženství nezávislé na instituci, očekávají od náboženství pomoc ve svém životě a odpovědi na existenciální otázky. Často se zapojují do církevní činnosti, ale jejich vztah k institucionalizované religiozitě je volnější. Nejsou přesvědčeni o souladu náboženství a moderního světa, ani o svém zájmu o náboženskou zkušenost, věří naopak ve vyšší sílu, na které se zúčastní svým životem. Ztotožňují se především s hodnotami svobody, ale také s materiálními hodnotami. Náboženství nevěnují moc pozornosti, ale lhostejně jim není.

Autonomně náboženský směr zahrnuje jedince, kteří upřednostňují víru bez institucí a shledávají v ní obdobnou možnost pomoci jako předchozí typ. Církevní aktivity navštěvují příležitostně. Vyznačují se také svým zájmem nejen o náboženské znalosti, ale také o různá náboženství a existenciální otázky. Mezi náboženstvím a moderní společností vnímají velký nesoulad.

Posledním typem je nenáboženská orientace. Pro životy jejích představitelů nehraje náboženství žádnou roli a absolutně ho nespojuje s moderním světem. Církevních činností se účastní zřídka a projevují pochybnosti o náboženských obřadech. Odmítají náboženský

⁵³ Srov. WALTER, T., DAVIE, G. *The religiosity of Women in the Modern West*; FRANCIS, L. J. *The Psychology of Gender Differences in Religion: A Review of Empirical Research*; SUZIEDELIS, A., POTVIN, R. H. *Sex Differences in Factors Affecting Religiousness among Catholic Adolescents*. cit. podle HAMPLOVÁ, D. *Náboženství v české společnosti na prahu 3. tisíciletí*, s. 101.

⁵⁴ Srov. MOL, H. *The Faith of Australians*; FRANCIS, L. J. *The Psychology of Gender Differences in Religion: A Review of Empirical Research*. cit. tamtéž, s. 101.

⁵⁵ Srov. SCHWEITZER, F. *Die Suche nach eigenem Glauben*, s. 77.

⁵⁶ Srov. MILLER, A. S., STARK, R. *Gender and Religiousness: Can Socialization Explanation Be Saved?* cit. podle HAMPLOVÁ, D. *Náboženství v české společnosti na prahu 3. tisíciletí*, s. 101.

⁵⁷ Srov. MUCHOVÁ, L. *Cíle a cesty k hlubšímu lidství: Didaktika náboženství v České republice pro 21. století*, s. 77-80.

⁵⁸ Srov. ZIEBERTZ, H. G., KALBHEIM, B. RIEGEL, U. *Religiöse Signaturen heute. Ein religionspädagogischer Beitrag zur empirischen Jugendforschung*. cit. tamtéž, s. 77.

rozhled (např. jakkoliv pojatou výuku náboženství) a náboženskou zkušenost. Jejich hodnotami je svoboda a vlastní vývoj osobnosti, náboženské hodnoty neuznávají. Nemají k náboženství negativní postoj, ale považují ho za iluzi, které mohou věřit ostatní lidé.

Religiozita lidí se tedy odvíjí i od (ne)náboženských postojů v konkrétním životním prostoru, jejichž součástí mohou být náboženské předsudky nebo také lhostejnost.⁵⁹

1.3.4 Socializace

Vliv na religiozitu člověka můžeme sledovat v individualismu, pluralismu, deinstitucionalizaci nebo homogenizaci, jevech působících v současné společnosti.⁶⁰ Individualismus klade důraz na individualitu člověka, která je společenskými požadavky preferována do té míry, že jedinec ve svém životě upřednostňuje vlastní zájmy před zájmy druhých lidí.⁶¹ S dosaženou vysokou životní úrovní může jít zároveň o zájmy spíše materiálního charakteru než hlubších hodnot, které vedou k celkové hodnotové relativizaci.⁶² V rámci individualismu také sílí tendence přizpůsobovat se většinové společnosti.⁶³ Pluralismus vnáší do religiozity společnosti více různých pohledů pro její náboženské vnímání a postoje⁶⁴ a nabízí jí široké spektrum forem, kterých může religiozita nabývat.⁶⁵

Deinstitucionalizace představuje odstup společnosti od institucí, zřetelný právě v případě církví jako náboženských institucí a vlivem na s nimi spojenou religiozitu. Při deinstitucionalizaci se vytrácí vztah mezi religiozitou a církevní institucí, tím pádem religiozita přestává být na instituci vázaná. Tento jev vede k vlastní volbám, ale i k odpovědnosti jedinců a církevní společnosti ztrácí o jejich náboženském konání přehled.⁶⁶ Širší deinstitucionalizací se navyšuje společenský požadavek na schopnost komplexního myšlení člověka.⁶⁷ Za homogenizaci můžeme ve společnosti považovat snahu vyrovnat se (případně odlišit se) všeobecně nabízené představě společnosti,⁶⁸ která sehrává především u mládeže jednu z klíčových rolí.

V návaznosti na tyto jevy vyrůstají mladé generace v konfrontaci mezi svou přirozeností a nároky společnosti nebo mezi duševním a duchovním nedostatkem a materiální hojností.⁶⁹

2 Náboženství jako součást života adolescentů

Člověk prochází od raného věku procesem socializace, kdy určitým způsobem vrůstá do sociálního prostoru dané společnosti a učí se jejím zvykům. V kontextu této práce

⁵⁹ Srov. MUCHOVÁ, L. *Cíle a cesty k hlubšímu lidství*, s. 80-81.

⁶⁰ Srov. tamtéž, s. 72.

⁶¹ Srov. TAYLOR, CH. *Etika autenticity*, s. 10, 22.

⁶² Srov. tamtéž, s. 25-26.

⁶³ Srov. tamtéž, s. 20-21.; JANDOUREK, J. *Sociologický slovník*, s. 129.

⁶⁴ Srov. MUCHOVÁ, L. *Cíle a cesty k hlubšímu lidství*, s. 71-72.; JANDOUREK, J. *Sociologický slovník*, s. 185.

⁶⁵ Srov. MUCHOVÁ, L. *Cíle a cesty k hlubšímu lidství*, s. 72.

⁶⁶ Srov. ZIEBERTZ, H. G. *Gegenstandsbereich der Religionsdidaktik*. cit. tamtéž, s. 73.

⁶⁷ Srov. ZIEBERTZ, H. G. *Gegenstandsbereich der Religionsdidaktik*. cit. tamtéž, s. 76.

⁶⁸ Srov. ZIEBERTZ, H. G. *Gegenstandsbereich der Religionsdidaktik*. cit. tamtéž, s. 74.

⁶⁹ Srov. ZIEBERTZ, H. G. *Gegenstandsbereich der Religionsdidaktik*. cit. tamtéž, s. 76.

můžeme mluvit také o náboženské socializaci, kdy může jedinec obdobným způsobem vrůstat do náboženského světa a osvojovat si jeho zvyky.

2.1 Náboženská socializace v dětství

Náboženská socializace se odvíjí především od náboženského přesvědčení rodičů, jehož prvky se promítají do výchovy dětí. Děti vyrůstající v bezkonfesní⁷⁰ rodině mají nízké předpoklady k náboženské socializaci, jelikož jim nejsou náboženské prvky zprostředkovávány. Naopak děti vyrůstající v rodině se silnými náboženskými základy u rodičů (příp. dalších členů přirozeného rodinného prostředí dítěte, kteří na dítě působí) mají vysoké předpoklady pro náboženskou socializaci a tím i pro jejich budoucí náboženské směřování či participaci na náboženských činnostech, neboť si jednotlivé složky náboženství osvojují od mala a jsou jim vlastní. Víra a náboženská přesvědčení, která v dětství získají, se postupně transformují.⁷¹ Jedinci mohou být vedeni k víře, praktikovat ji v dětství a postupem dospívání její myšlenku opustit nebo se s ní naopak v rodině nasetkat a získat ji až vlastním přičiněním během hledání vlastního směřování⁷² nebo v důsledku konkrétní životní události či zkušenosti.

Na náboženskou socializaci mohou mít vliv další faktory jako jsou pohlaví, věk nebo vzdělání. Podle závěrů Hamplové a Řehákové se náboženské předpoklady dané odpovídající socializací zvyšují u obou pohlaví stejně.⁷³ Náboženská socializace se projevuje hlouběji u jedinců s nižším vzděláním, kteří odráží jim zprostředkované zvyky, k nimž se také otevřeněji přiklání. Hamplová a Řeháková uvádí, že náboženské směřování osob s vyšším vzděláním odpovídá spíše volbě jedince než jeho výchově.⁷⁴ Osobní volbu jako konečný příspěvek k volbě (ne)náboženského směřování potvrzuje také Kaplánek na příkladu porovnání náboženských postojů ve východním a západním Německu.⁷⁵

Náboženskou identitu si člověk v pozadí procesu individualizace svobodně vytváří z různých zdrojů, proměnlivě a na základě vlastní volby, což částečně oslabuje vliv rodinné výchovy.⁷⁶ Podle Nešpora je religiozita rodičů a od ní se odvíjející náboženská socializace zásadním, ale ne absolutním předpokladem pro religiozitu jejich dětí.⁷⁷ Pro druh religiozity jedince je naopak náboženská socializace klíčovým faktorem.⁷⁸ Zároveň se náboženství reprodukovalo lépe mezi staršími generacemi a účinnost náboženské socializace tedy klesá.⁷⁹ Na oslabení náboženského vlivu rodiny mělo vliv také období

⁷⁰ Rodina, která nepřísluší k žádné náboženské společnosti. (TRETERA, HORÁK 2011: s 27.)

⁷¹ Srov. SCHWEITZER, F. *Die Suche nach eigenem Glauben*, s. 55.

⁷² Srov. tamtéž, s. 39.

⁷³ Srov. HAMPLOVÁ, D., ŘEHÁKOVÁ, B. *Česká religiozita na počátku 3. tisíciletí*, s. 78, 80.

⁷⁴ Srov. tamtéž, s. 82.

⁷⁵ Srov. WIDL, M., KAPLÁNEK, M. *Jugend – Kirche – Atheismus = Mládež – církev – ateismus*, s. 180.

⁷⁶ Srov. TICHÝ, R., VÁVRA, M. *Náboženství z jiného úhlu*, s. 28.

⁷⁷ Srov. LUŽNÝ, D., NEŠPOR, Z. R. *Náboženství v menšině*, s. 55.

⁷⁸ Srov. tamtéž, s. 30.

⁷⁹ Srov. HAMPLOVÁ, D., ŘEHÁKOVÁ, B. *Česká religiozita na počátku 3. tisíciletí*, s. 81.

komunismu, které náboženství nepodporovalo a v případě kolaborace církevních představitelů znejišťovalo postoje rodin.⁸⁰

Původní náboženskou identitu může jedinec také ztratit a nahradit novou nebo ztratit natrvalo. Lužný a Nešpor uvádí, že při tvorbě nové náboženské identity je zapotřebí především získání věrohodnosti takové identity.⁸¹

2.2 Vymezení a charakteristika věkové skupiny mládeže

Období dospívání vytyčuje Vágnerová zhruba od 11 do 20 let jedince, přičemž rozlišuje ranou adolescenci od 11 do 15 let a pozdní adolescenci od 15 do 20 let.⁸² Vašutová ho vymezuje od 11-12 do 20-22 let a kromě rané a pozdní rozeznává ještě střední adolescenci od 13-14 do 15-16 let,⁸³ velice podobně ho stanovuje i Macek.⁸⁴ Ďurdiak ho vymezuje pouze na část pozdní adolescence od 15-16 do 20-22 let.⁸⁵ Jak uvádí Vágnerová rozmezí dospívání se neustále rozšiřuje⁸⁶ a jeho variabilita se individuálně odvíjí od životní situace a nastavení jedince.⁸⁷ Za mládež v této práci budeme považovat soubor dospívajících lidí středoškolského věku.

Dospívající člověk se snaží nově vymezit své bytí a dát mu smysl, aby sám sobě lépe porozuměl, což představuje ústřední otázku dospívání. Jeho nová identita by měla být jedinečná a prezentovat jeho vlastní hodnoty a postoje.⁸⁸ Prvkem, který ho skutečně jedinečným a originálním od ostatních, může být i náboženství.⁸⁹

Spoluutváří ji prostředí a společnost, ve které se jedinec nachází.⁹⁰ Nezpochybnitelnou roli pro jeho budoucí osobnost i jednání sehrává tedy vrstevnická skupina, se kterou se v tomto období nejvíce ztotožňuje; místa, kde se její setkání odehrávají; a myšlenky a činnosti, které se v ní udržují a podporují. Hledání identity vede mládež k výběru norem a hodnot, s nimiž se ztotožní a které považuje za smysluplné.⁹¹ Dospívající vytváří své normy tak, aby byly přijaty v jeho sociálních skupinách (vrstevníků, rodiny).⁹² Tvorba identity, norem i životních představ se odvíjí také od společnosti a jejích požadavků.⁹³ V dnešní době si mládež může vybírat z velkého množství podnětů pro vytváření své identity i směřování.⁹⁴ Pokud si dospívající vybuduje svou identitu a hodnoty, a stanoví si nějaké osobní cíle, jeho život získá smysl a směr.⁹⁵ Zároveň by své nové identity bez hodnot a cílů jako jejích základů nedosáhl.⁹⁶ Hodnoty představují pro dospívající jedince také významný zdroj motivace.⁹⁷

Starší adolescent dokáže racionálně uvažovat o hodnotě svobody, ale i konečnosti života nebo jeho chybějícím smyslu. Proto jsou existenciální úvahy impulsem pro

⁸⁰ Srov. FIALA, P. *Laboratoř sekularizace*, s. 39.

⁸¹ Srov. LUŽNÝ, D., NEŠPOR, Z. R. *Náboženství v menšině*, s. 198.

⁸² Srov. VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I*, s. 323-324.

⁸³ Srov. VAŠUTOVÁ, M., PANÁČEK, M. a kol. *Mezi dětstvím a dospělostí*, s. 9.

⁸⁴ Srov. MACEK, P. *Adolescence*, s. 35-36.

⁸⁵ Srov. ĎURDIK, E. *Psychohygienu mladého člověka*, s. 15.

⁸⁶ Srov. VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I*, s. 322.

⁸⁷ Srov. SCHWEITZER, F. *Die Suche nach eigenem Glauben*, s. 20.

⁸⁸ Srov. VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I*, s. 402-403, 412.

⁸⁹ Srov. SCHWEITZER, F. *Die Suche nach eigenem Glauben*, s. 36.

⁹⁰ Srov. VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I*, s. 413.

⁹¹ Srov. VAŠUTOVÁ, M., PANÁČEK, M. a kol. *Mezi dětstvím a dospělostí*, s. 60.

⁹² Srov. SCHWEITZER, F. *Die Suche nach eigenem Glauben*, s. 69.

⁹³ Srov. tamtéž, s. 87.

⁹⁴ Srov. tamtéž, s. 96.

⁹⁵ Srov. VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I*, s. 420.

⁹⁶ Srov. SCHWEITZER, F. *Die Suche nach eigenem Glauben*, s. 57.

⁹⁷ Srov. VAŠUTOVÁ, M., PANÁČEK, M. a kol. *Mezi dětstvím a dospělostí*, s. 70.

odpovídající tvorbu jeho identity. Zároveň prochází životní etapou spojenou s intenzivním přemýšlením o své osobě, společnosti nebo principech fungování světa.⁹⁸ Spolehlivé podklady pro své úvahy může najít ve víře, která zároveň usměrní jeho potřebu přesahu života. Víra může být taktéž (v případě silné víry i určujícím) podnětem, který ovlivní další směřování dospívajícího,⁹⁹ případně jeho psychické zdraví. Náboženství může dospívajícímu jedinci zprostředkovat také možné vzory a ideály,¹⁰⁰ které v této etapě potřebuje v rámci hledání sebe samého a tvorby individuální identity. Větší zájem o náboženství projevují v pozdní adolescenci dívky než chlapci.¹⁰¹ Během období dospívání se vztah adolescenta k duchovním záležitostem mění. Vágnerová uvádí, že dospívající už nevnímá Boha jen jako všemocnou bytost, ale jako princip, který disponuje natolik vysokou „*hodnotou a trvalostí*“, že je využitelný v každé situaci a po celý život.¹⁰² Pro mládež jsou některé životní situace, orientace v nich a jejich zvládnutí těžko uchopitelné, proto pro ně víra může představovat jeden z prostředků, jak jimi projít. Všeobecně nabízí víra možnost opory i při náročných životních okolnostech člověka, které se mohou týkat i adolescenta.¹⁰³ V mezním případě může jedinec také inklinovat k členství v náboženských sektách, které naslouchají radě adolescentních potřeb a ideálů (např. potřeba příslušnosti k nějaké skupině, potřeba silné autority, zbavení vlastní zodpovědnosti),¹⁰⁴ ale také odráží společenské podmínky nebo nevhodný či nedostačující způsob výchovy.¹⁰⁵

Období dospívání představuje významné vývojové stádium, které může podmínit životní směřování jedince v mnoha sférách.¹⁰⁶ Adolescentní proměny dávají mládeži možnost seberozvoje.¹⁰⁷ V tomto období roste význam vlastní budoucnosti,¹⁰⁸ proto jedinec začíná více přemýšlet o obsahu a smyslu vzdělávání a o svém profesním směřování.¹⁰⁹ Začíná se také zajímat o poznání různorodého charakteru,¹¹⁰ zkouší si nové sociální role, utváří své postoje a rozšiřuje oblast svého působení.¹¹¹ Těmto myšlenkám dává konkrétní podobu tehdy, když se postupně profiluje skrze své zájmy, aktivity nebo osobnostní a profesní růst. V období pozdní adolescence lze předpokládat tuto profilaci i názory již v pokročilé formě. Mládež shledává četné možnosti ve svém životě i schopnost ho ovlivnit.¹¹²

2.3 Víra a mládež

Člověk existuje odjakživa v nějaké vazbě na transcendentno, které se snaží porozumět.¹¹³ Náboženskou dimenzi je možné shledávat v činnosti, která má nad jedincem nějaký přesah (např. volnočasové aktivity jako je poslech hudby nebo četba). Zkušenost

⁹⁸ Srov. ĎURDIÁK, E. *Psychohygienu mladého člověka*, s. 112.

⁹⁹ Srov. VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I*, s. 420.

¹⁰⁰ Srov. ĎURDIÁK, E. *Psychohygienu mladého člověka*, s. 115.

¹⁰¹ Srov. MACEK, P. *Adolescence*, s. 65.

¹⁰² VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I*, s. 420.

¹⁰³ Srov. ĎURDIÁK, E. *Psychohygienu mladého člověka*, s. 112-113.

¹⁰⁴ Srov. VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I*, s. 420-421.

¹⁰⁵ Srov. ĎURDIÁK, E. *Psychohygienu mladého člověka*, s. 113.

¹⁰⁶ Srov. VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I*, s. 421.

¹⁰⁷ Srov. tamtéž, s. 403.

¹⁰⁸ Srov. tamtéž, s. 335.

¹⁰⁹ Srov. tamtéž, s. 362.

¹¹⁰ Srov. tamtéž, s. 333.

¹¹¹ Srov. tamtéž, s. 348.

¹¹² Srov. tamtéž, s. 416.

¹¹³ Srov. SAK, P., SAKOVÁ, K. *Mládež na křižovatce*, s. 32.

s transcendentním prvkem může mládež vyhledávat na vědomé či nevědomé úrovni, jedná se o tzv. „hledání transcendence“. Všechny získané transcendentní zkušenosti potom „vytváří posvátný svět mládeže“, jehož obsahem je to, co považuje mládež za svaté.¹¹⁴ Hledání transcendentna můžeme rozdělit na implicitní, které má snahu o dosažení světských cílů (např. zážitku nebo štěstí) a explicitní, které si k nim připojuje ještě snahu o přesah běžné zkušenosti, zároveň obsahující něco vyššího, tj. snahu o prožitek „posvátna“.¹¹⁵ Tuto transcendenci může mládež hledat v kterékoliv oblasti svého života (na duchovní, psychické či fyzické úrovni), protože posvátnem se druhotně rozumí také skutečnost, která zasluhuje „nejvyšší úctu“, kterou si může zasloužit v životě adolescenta řada aspektů, které nemusí mít přímo s náboženstvím žádnou souvislost a mohou být subjektivní. Zájem o transcendentno tak mohou projevovat i ateisticky založení lidé.¹¹⁶ Hledaným transcendentnem je možné objasnit si některé zájmy, sklony nebo tendence mládeže v rámci jejího poznávání sebe sama a vyhledávání silných prožitků (např. zážitky spojené s návštěvou koncertů nebo tajuplných míst, případně zájem o mystické jevy).¹¹⁷ S rozpoznáním transcendentní skutečnosti v dané situaci může adolescentovi pomoci třeba náboženské společenství.¹¹⁸

Vašutová uvádí, že dospívající často nemají zájem zabývat se něčím, co je přesahuje, nebo shledávají větší atraktivitu v méně tradičních náboženských smýšleních (např. buddhismu ad.). Svou pozornost a čas také raději investují do vlastních zájmů,¹¹⁹ které jim přinášejí užitek a mohou jich dosáhnout v kratší budoucnosti¹²⁰ a s (materiálně) jistějším výsledkem. Ďurdiak dodává, že část adolescentů vykazuje nesouhlasný postoj k existenci Boha, ale přitom usiluje o vytvoření základních životních principů, kterými by se mohla řídit, což ji na vědomé nebo nevědomé bázi přivádí právě k hledání něčeho transcendentního. Takový přesah může ovšem najít i v negativních prostředcích (např. v drogách, penězích), které na ni nebudou mít příznivý vliv.¹²¹ Frankl hovořil také o „nevědomé religiozitě“, jejím potlačování u lidí v dnešním světě a tím vznikající prázdnotě a bezsmyslnosti života.¹²² Dospívající mládež nemusí být přesvědčena o transcendentnu jako součásti svého života, ale v mnohých případech si jí jen není vědoma (podobně jako jiných potřeb) a její znaky mohou být pozorovatelné v různých činnostech nebo preferencích mládeže. Můžeme mluvit o vnitřní a vnější religiozitě, která se liší svým přístupem k náboženským hodnotám. Při vnější religiozitě představují hodnoty pro člověka prostředky, pomocí nichž přichází s Bohem do pouze povrchní interakce (např. prosby), zatímco při vnitřní religiozitě pro něho představují jeho cíle, kterým vše ostatní podřizuje.¹²³

Náboženství a víra jsou pro mládež otázkou a hledáním, nikoliv hotovým tvrzením. Na jedné straně může mít adolescent o zkoumání takové otázky zájem, na druhé straně ho to může naopak od víry odrazovat.¹²⁴ Víra mládeže může být značně subjektivní a

¹¹⁴ WIDL, M., KAPLÁNEK, M. *Jugend - Kirche - Atheismus = Mládež - církev - ateismus*, s. 181.

¹¹⁵ Srov. tamtéž, s. 146.

¹¹⁶ Tamtéž, s. 181-182, 184.

¹¹⁷ Srov. VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I*, s. 415.

¹¹⁸ Srov. WIDL, M., KAPLÁNEK, M. *Jugend - Kirche - Atheismus = Mládež - církev - ateismus*, s. 183-185.

¹¹⁹ Srov. VAŠUTOVÁ, M., PANÁČEK, M. a kol. *Mezi dětstvím a dospělostí*, s. 63.

¹²⁰ Srov. ŠTEFANAČEK, O. *Hodnoty, túžby a obavy mládeže*, např. s. 121.

¹²¹ Srov. ĎURDIK, L. *Psychohygienu mladého člověka*, s. 114.

¹²² Tamtéž, s. 116.

¹²³ Srov. tamtéž, s. 119-121.

¹²⁴ Srov. SCHWEITZER, F. *Die Suche nach eigenem Glauben*, s. 40.

vycházet z jejich individuálních předpokladů.¹²⁵ V postoji mládeže k víře figuruje také protiklad vědy, se kterou se setkávají v rámci vzdělávání a která jim nabízí jiný pohled, který náboženství nemusí kladně prospívat.¹²⁶ Zároveň může být víra prostředkem zajišťujícím mládeži vizi humánnější budoucnosti, která se nebude orientovat jen ekonomickým a technickým směrem.¹²⁷

2.3.1 Pastorec mládeže v České republice

Pastorec představuje duchovní činnost,¹²⁸ jejíž funkcí je pečovat o duši křesťanů.¹²⁹ Pastoračními aktivitami můžeme rozumět modlitby, rozjímání, meditace, duchovní četbu, poutě a mnohé další.¹³⁰ V posledním půlstoletí, kdy církev z politických důvodů nemohla věnovat mládeži dostatek péče o jejich náboženské smýšlení a rozvoj, se zúžil i realizovaný obsah pastorec na liturgii,¹³¹ katechezi,¹³² duchovní vedení a setkávání spirituálních skupin. Pastorec bývá obohacena o misijní činnost pro menší skupiny, pedagogickou a sociální práci potom prostřednictvím církevních škol, charit či charitativních organizací.

Podle Kapláňka¹³³ lze rozlišit tři modely pastorec mládeže:

Cílovou skupinou pro první model jsou aktivní věřící nebo jedinci, u nichž existuje šance, že by se mohli stát věřícími. Jeho činnostmi jsou především bohoslužby, pouti nebo setkání katolické mládeže a jeho hlavním záměrem je církevní socializace. Model navazuje na malá duchovní společenství, která se realizovala v předchozí politické etapě proti soudobým zájmům. Takovému pojetí odpovídá také většina církevních hnutí a řádů.

Druhý model reaguje na materiální a sociální nouzi mládeže, usiluje o pomoc v jejich aktuální nouzi a neomezuje se pouze na náboženské příslušníky. Modelu odpovídají většinou činnosti Charity, salesiánská činnost s nízkoprahovými kluby nebo činnosti některých občanských sdružení.

Smyslem třetího modelu je výchova a vzdělávání k podobě Krista postavená na předpokládaném přesvědčení pedagoga o odpovídajících náboženských hodnotách. Model je zprostředkováván salesiánskými středisky mládeže a některými církevními školami.

U starších generací příslušníků institucionalizované víry rovněž převládá názor, že by měla být mládež formována podle jejich zásad.¹³⁴ Většinová společnost pastorační

¹²⁵ Srov. SCHWEITZER, F. *Die Suche nach eigenem Glauben*, s. 38.

¹²⁶ Srov. tamtéž, s. 40.

¹²⁷ Srov. tamtéž, s. 57-58.

¹²⁸ Srov. ĎURDIÁK, L. *Psychohygienu mladého člověka*, s. 110.

¹²⁹ Srov. TRETERA, R. J.; HORÁK, Z. *Slovník církevního práva*, s. 98.

¹³⁰ Srov. ĎURDIÁK, L. *Psychohygienu mladého člověka*, s. 110.

¹³¹ Liturgie představuje souhrn úkonů náboženského obřadu a jeho uspořádání. (BULISOVÁ 2003: s. 718)

¹³² Katechezi můžeme rozumět přípravu věřících k přijetí svátostí a pokračující církevní formování. (srov. TRETERA, HORÁK, 2011: s. 63)

¹³³ Srov. WIDL, M., KAPLÁNEK, M. *Jugend – Kirche – Atheismus = Mládež – církev – ateismus*, s. 146-147.

¹³⁴ Srov. tamtéž, s. 178.

činnost částečně vítá, protože ji vnímá jako pozitivní působení na mládež a její postoje, ale částečně jí také nedůvěřuje.¹³⁵

Katolické církevní organizace se někdy orientují spíše na ochranu stávající věřící mládeže než na mládež, která se na své náboženské cestě teprve hledá nebo naopak církev kritizuje. Kaplánek označuje mládež za „vírou nedotčenou“ sociální skupinu.¹³⁶

Religiozitu mládeže nelze vyhledávat pouze v její církevní participaci, její religiozita může existovat nebo se rozvíjet i bez ní. Mládež „hledá, zkouší a sbírá zkušenosti“, když se aktivně účastní nebo projevuje zájem o jakoukoliv událost spojenou s náboženstvím (institucionalizované nebo alternativní formy) a nemusí jít o její trvalou příslušnost k takovému náboženství.¹³⁷

2.3.2 Náboženské postoje a participace mládeže v Německu

Mezi skutečnosti spojené s náboženstvím, které mají pro mládež význam, patří církevní zázemí, resp. jeho funkce, kterými jsou uvolnění a svoboda, méně hrubé jednání, sociální kontakt či vzájemná rovnost s ostatními oproti jejich běžnému životu.¹³⁸ Pro mládež je důležitá svoboda, ale také smysluplnost a uvědomělost života.¹³⁹ Církev pro mládež představuje životní prostor a společenství, které jí zároveň dává návod k tomu, jak může jednat.¹⁴⁰ Určitý návod může být pro mládež právě v tomto vývojovém období vítaný, protože hledá sama sebe a své směřování v životě. Zatímco pro ně sehrávají menší roli jednotlivé církevní úřady, jednotlivé osoby v daných úřadech vyvolávají větší zájem¹⁴¹ a mohou u adolescenta zapříčinit jak jeho další náboženské směřování, tak i jeho odklon od náboženství. Rodiče nebo dospělí nejsou pro mládež v praktikování víry vzorem. Kurzweil poukazuje na své zjištění, že z mládeže navštěvující 7. – 10. třídu, dochází na bohoslužby hlavně studenti gymnázia.¹⁴² Podle Berndta je výuka náboženství pro mladé lidi „pokusem přesvědčit je o víře“.¹⁴³ Mladší mládež navštěvující náboženství v rámci školy zastává názor, že je díky němu podrobně informována, ačkoliv jsou u ní vyzorovány chybějící základní znalosti týkající se náboženství.

Podle Berndta se mládež projevuje sice poměrně malým aktivním zájmem o zapojení se do náboženské činnosti, ale na druhou stranu je schopna zasazovat se o důležitost církevního společenství a bohoslužeb a vnímat je jako dar.¹⁴⁴ Podobně tomu bylo u německé mládeže i v 90. letech 20. století, která se církevními aktivitám věnovala méně, ale svůj vztah k církvi vnímala jako relativně vzrušující, shledávala v něm něco jiného, co jí zpestřovalo život. Pro mládež může předávání náboženské nauky také vyznívat autoritativním dojmem až absolutním nárokem na pravdu,¹⁴⁵ kterému v tom období není otevřená, protože ji může připravovat o širší názory a pohledy. Berndt vyhodnocuje církevní kázání jako opakovaně čtené pasáže a náboženskou výchovu zprostředkovanou mládeži jako příliš teoretickou, bez přesahu do skutečného života mládeže, která vnáší požadavek na propojení s aktuálním děním současné společnosti.¹⁴⁶ Biedermannová

¹³⁵ Srov. WIDL, M., KAPLÁNEK, M. *Jugend - Kirche - Atheismus = Mládež - církev - ateismus*, s. 148.

¹³⁶ Tamtéž, s. 178-179.

¹³⁷ Srov. SCHWEITZER, F. *Die Suche nach eigenem Glauben*, s. 30.

¹³⁸ Srov. WIDL, M., KAPLÁNEK, M. *Jugend - Kirche - Atheismus = Mládež - církev - ateismus*, s. 164, 166.

¹³⁹ Srov. tamtéž, s. 174.

¹⁴⁰ Srov. tamtéž, s. 169.

¹⁴¹ Srov. tamtéž, s. 165.

¹⁴² Srov. tamtéž, s. 172-174.

¹⁴³ Tamtéž, s. 167.

¹⁴⁴ Srov. tamtéž, s. 165.

¹⁴⁵ Srov. SCHWEITZER, F. *Die Suche nach eigenem Glauben*, s. 27-28.

¹⁴⁶ Srov. WIDL, M., KAPLÁNEK, M. *Jugend - Kirche - Atheismus = Mládež - církev - ateismus*,

uvádí, že mládež považuje způsob liturgie za nudný. Kázání v mladých lidech vzbuzuje zájem jen v případě, že se jich nějak týká, mělo by být také srozumitelné. Mládež se potřebuje podílet na způsobu realizace své spirituality (např. modlitby) a vnášet do ní vlastní originalitu, čímž se pro jedince stává atraktivnější, srozumitelnou, přístupnější, osobnější a tím pádem i bližší. Mládež si také žádá větší otevřenost církve ke své zvědavosti a otázkám a její porozumění,¹⁴⁷ které je pro ni v této věkové etapě klíčové.¹⁴⁸ Nabídka ze strany církve musí věkové skupině dospívajících odpovídat z hlediska jejich preferencí a očekávání.¹⁴⁹

Mladší mládež pokládá náboženství za pozitivní, pokud je pro ni nějakým užitekem, a za negativní, pokud je pro ni přítěží k ostatním životním starostem. Její vztah k náboženství je tedy postaven spíše na emocionálních příčinách a záleží na individuálních životních podmínkách jedinců, nikoliv na obsahu víry nebo činnosti církve. Svou roli sehrává i možnost náboženské participace, která je hojně zastoupena před prvním svatým přijímáním, ale mládež je již v náboženské aktivitě upozadována. Podle Berndta je možné vnímat mládež jako podceňovanou především z hlediska poslání církve. Mládež má větší duchovní potenciál, než se domnívá společnost i církev, a má dobrovolný zájem se rozvíjet v oblasti náboženství, čímž poskytuje církvi cennou příležitost ke zvýšení aktivity směřované k mládeži, případně k zamyšlení nad vlastním rozvojem církevního programu z hlediska méně atraktivních prvků pro mladší generace (potenciálních) věřících. Součástí tohoto rozvoje může být i přesah do volného času mládeže, pokud církevní společenství rozšíří své stávající aktivity i o nepřímo náboženské činnosti (např. kulturního rázu), což by mohlo vést k vytváření volnočasové kompetence mládeže na určitých církevních základech, které by se jí staly vlastními¹⁵⁰ a možnost prožít společné náboženské ideály v praxi.¹⁵¹ Podle Plachty má mládež k církvi i jejím volnočasovým aktivitám pozitivní postoj.¹⁵²

2.3.3 Srovnání náboženských postojů a participace mládeže v České republice a Německu

Postoje mládeže k náboženství mohou naznačovat pravděpodobně budoucí náboženské postoje celé společnosti.¹⁵³

Náboženské postoje v obou zemích jsou ovlivněny (v případě Německa) částečně procesem individualizace, ale především celoevropsky rostoucím významem individuálních a materialistických hodnot (rodiny, finanční jistoty ad.), který lze pozorovat na obsahu volného času mládeže, která v něm vyhledává podněty a komunikaci.¹⁵⁴ Např. slovenská mládež, v mnohých případech nábožensky věřící a na církevních aktivitách běžně participující, řadí náboženství i materiální skutečnosti mezi

s. 165.

¹⁴⁷ Srov. WIDL, M., KAPLÁNEK, M. *Jugend – Kirche – Atheismus = Mládež – církev – ateismus*, s. 168-171.

¹⁴⁸ Srov. tamtéž, s. 174.

¹⁴⁹ Srov. SCHWEITZER, F. *Die Suche nach eigenem Glauben*, s. 207.

¹⁵⁰ Srov. WIDL, M., KAPLÁNEK, M. *Jugend - Kirche – Atheismus = Mládež – církev – ateismus*, s. 166-167.

¹⁵¹ Srov. tamtéž, s. 170.

¹⁵² Srov. tamtéž, s. 174.

¹⁵³ Srov. SAK, P., SAKOVÁ, K. *Mládež na křižovatce*, s. 33.

¹⁵⁴ Srov. WIDL, M., KAPLÁNEK, M. *Jugend – Kirche – Atheismus = Mládež – církev – ateismus*, s. 179-180.

nejméně důležité hodnoty ve svém životě.¹⁵⁵ Nevěřící slovenská mládež přikládá naproti náboženství větší hodnotu materiálním záležitostem a volnému času.¹⁵⁶

Změna hodnot má za následek sníženou participaci mládeže v církevních aktivitách. Hodnoty, které jsou pro mládež posvátné (např. láska, svoboda, přátelství) se zpravidla týkají jí samotné nebo jejích blízkých.¹⁵⁷ Mládež se snaží dosáhnout svých životních cílů, které by její hodnoty naplnily.¹⁵⁸ Někdy jsou zároveň jejími základními potřebami.¹⁵⁹ Kaplánek vyhodnocuje zábavu české mládeže jako „*individuálnější a pasivnější*“ ve srovnání s německou mládeží.¹⁶⁰ Macek mluví v souvislosti s mládeží o pasivnějším trávení volného času formou „*odpočinku, jednoduché zábavy nebo krátkodobých intenzivních prožitků*“ bez nutnosti dlouhodobé přípravy nebo tréninku.¹⁶¹

¹⁵⁵ Srov. ŠTEFAŇAK, O. *Hodnoty, túžby a obavy mládeže*, s. 28-29.

¹⁵⁶ Srov. tamtéž, s. 33.

¹⁵⁷ Srov. WIDL, M., KAPLÁNEK, M. *Jugend - Kirche - Atheismus = Mládež - církev - ateismus*, s. 180-181.

¹⁵⁸ Srov. SAK, P., SAKOVÁ, K. *Mládež na křižovatce*, s. 160.

¹⁵⁹ Srov. WIDL, M., KAPLÁNEK, M. *Jugend - Kirche - Atheismus = Mládež - církev - ateismus*, s. 181.

¹⁶⁰ Tamtéž, s. 179.

¹⁶¹ MACEK, P. *Adolescence*, s. 117.

PRAKTICKÁ ČÁST

3 Kvalitativní výzkum religiozity a důvodů náboženského směřování adolescentů v ČR

3.1 Výzkumné cíle a základní výzkumná otázka

Výzkumnými cíli mé práce bylo zmapovat religiozitu u studentů víceletého gymnázia v Českých Budějovicích a objevit a popsat možné důvody (motivace), které mají vliv na výběr jejich náboženského směřování.

Mojí základní výzkumnou otázkou bylo, „co vede (ne)věřící žáky k volbě předmětu náboženství?“

3.2 Použité výzkumné metody

Výzkum byl zamýšlen jako polostrukturovaný rozhovor s několika studenty. Jeho podkladem bylo sestavení 10 otázek, které měly být v průběhu rozhovoru rozšířeny o další otázky na základě konkrétních odpovědí respondentů. Kvůli problematické epidemiologické situaci byl výzkum nakonec proveden formou zaslání otázek a odpovědí od respondentů přes email.

3.3 Cílová skupina respondentů

Cílovou skupinou respondentů se staly studentky ve věku 14-15 let na víceletém gymnáziu v Českých Budějovicích, které si v rámci svého studia zvolily a navštěvovaly povinně volitelný předmět náboženská výchova. Tato skupina byla zvolena na základě ročníků, v nichž je předmět vyučován a na základě individuálního zájmu studentů o účast na výzkumu.

3.4 Metody analýzy rozhovorů

Pro analýzu rozhovorů byla použita metoda zakotvené teorie.¹⁶² Jedním z jejích nejčastějších zdrojů dat bývá právě polostrukturovaný rozhovor. Tato metoda si klade za cíl vytvořit teorii zkoumaného jevu. Cílem její výzkumné otázky je rozpoznat určitý jev, stanovit v něm hlavní objekt zájmu a jeho hranice. Jeho zákonitosti metoda posléze interpretuje.

První fází analýzy je otevřené kódování, které svým označením odkazuje na otevřenost výzkumníka k objevování pojmů. V rozhovorech jsou při otevřeném kódování vytvořeny pojmy, které zachycují podstatu jednotlivých výpovědí. Zároveň by měly mít abstraktní podobu a vyjadřovat všeobecně platný princip nebo myšlenku. Nejprve se ve výpovědích najdou významové úseky vztahující se k výzkumné otázce, které se označí a stručně pojmenují (tzv. označí kódy). Součástí práce s významovými úseky je neustálé porovnávání.

V následující fázi jsou mezi významovými úseky určeny jejich vztahy, které se uvedou do kontextu. Může zde figurovat tzv. teoretické vzorkování v případě, že je

¹⁶² Srov. ŘIHÁČEK, T., ČERMÁK, I., HYTYCH, R. a kol. *Kvalitativní analýza textů: čtyři přístupy*, s. 45-53.

výzkumný soubor rozšiřován o další respondenty, kteří by výzkum doplnili v jeho nedostačujících částech, k čemuž u tohoto výzkumu nedošlo.

V další fázi se sestavuje z pojmů teorie, která by měla odpovídat na výzkumnou otázku a mít svou textovou i grafickou podobu. V případě širšího výzkumu by zde mohl být vybrán také ústřední pojem propojený s ostatními pojmy.

3.5 Vyhodnocení rozhovorů

3.5.1 Stanovení kategorií a jejich vzájemné porovnání

Dvě respondentky hovoří o existenci jejich zájmu o náboženství, v případě jedné z nich o již sníženém zájmu. Všechny respondentky se shodují v tom, že se v nějaké části jejich okolí vyskytují osoby, které jsou věřící. Těmito osobami jsou ve dvou případech kamarádi a v jednom případě spolužáci. Všechny respondentky mluví v souvislosti s lidskou vírou o podobných jevech jako je svoboda náboženského vyznání, náboženská tolerance bez předsudků nebo pokora a schopnost pomáhat. V rámci náboženských činností zmiňují dvě respondentky školní mše, jedna respondentka potom pravidelnou návštěvu kostela. Všechny respondentky shledávají hodiny náboženství jako otevřené pro všechny, včetně nevěřících. Dvě respondentky dále uvádí osobní důvody pro smysl náboženské výchovy, mezi nimiž jsou osobní motivace k porozumění náboženství a hledání vlastní identity. Hodiny náboženství určují dvě studentky pomocí dobrovolnosti, zájmu a otevřenosti, třetí respondentka je doplňuje ještě odvahou. Dvě z respondentek navštěvují předmět náboženské výchovy za účelem všeobecného náboženského rozhledu, rozšíření vlastních obzorů, znalostí světových náboženství, základních znalostí a nových názorů.

3.5.2 Zjištěné kategorie u jednotlivých respondentek a jejich komparace

Nejfrekventovanějšími myšlenkami u první respondentky je samotná výuka předmětu náboženství, další prvek náboženství spojený se školou je u ní také školní mše. Dalšími častými zmínkami jsou nové znalosti, nové názory, rozšíření obzorů a všeobecného náboženského rozhledu.

Druhá respondentka nejčastěji hovoří v nějakém kontextu o zájmu, o zájmu samotném i o svém vlastním, o prostoru pro něj, o zájemcích a zaujetí. Vyrovnaně se zaměřuje na nevěřící prostředí, ale v konfrontaci k němu také na otevřenost. Podobně jako první respondentka zmiňuje porozumění náboženství, základní znalosti náboženství, znalost světových náboženství a možnost naučit se něco nového.

Třetí respondentka uvádí hojně pozitivně laděné projevy pokoru, schopnost si pomáhat, otevřenost, klid, sdílení, přijetí, hezké vztahy a příjemnou atmosféru. Její myšlenky často obsahují nějakým způsobem víru, ve vztahu k sobě, ke svému okolí, ale i ke konkrétním prvkům víry. Opakovaně zmiňuje také vlastní identitu, její hledání a nalezení.

3.5.3 Hlavní výzkumná zjištění z provedeného výzkumu

Respondentky v největší míře hovoří o něčem novém, co získávají, a o zájmu. Dalším frekventovaným prvkem je otevřenost. Mezi častěji uváděné kategorie lze zařadit také svobodu, toleranci, pokoru a pomoc.

Závěr

Cíl teoretické části, kterým byl popis tematické oblasti předcházející výzkumu v praktické části, byl naplněn. Práce představila základní pojmy problematiky, druhy religiozity, religiozitu v cílové oblasti kvalitativního výzkumu a faktory, které na religiozitu působí. Dále popsala náboženskou socializaci, vymezila a charakterizovala etapu dospívání u mládeže a její přístup k víře, včetně její participace a náboženských postojů v zemích České republiky a Německa a jejich vzájemného srovnání.

Cílem výzkumu uvedeného v praktické části bylo zmapovat na základě polostrukturovaných rozhovorů religiozitu u studentů víceletého gymnázia v Českých Budějovicích a důvody, které mají vliv na výběr jejich náboženského směřování. Z důvodu problematické epidemiologické situace byly rozhovory zrealizovány formou e-mailové spolupráce s respondenty. Religiozita byla zmapována z hlediska témat vlastního zájmu o náboženství, vlastní víry, věřících osob v okolí dospívajícího, vnímání věřících osob obecně, praktikovaných náboženských aktivit, vztahu výuky náboženství a víry, určení cílových návštěvníků takové výuky, důvodů k vlastní volbě předmětu náboženství, konkretizace individuálně hodnocených pozitivních nebo negativních součástí předmětu a vlastního osobního obohacení.

Základní výzkumnou otázkou bylo, co vede (ne)věřící žáky k volbě předmětu náboženství. Tato výzkumná otázka je zodpovězena několika výzkumnými závěry.

V blízkém okolí dotazovaných se vyskytují nějaké věřící osoby, které mohou mít vliv na jejich náboženské směřování, podobně jako je tomu u rodinného prostředí v rámci náboženské socializace. Na náboženských činnostech se podílejí především v rámci aktivit zprostředkovaných jejich gymnáziem, v případě vlastního náboženského vyznání i mimo něj. Náboženství shledávají jako otevřené pro všechny bez ohledu na (ne)náboženské vyznání, jako předpoklady pro jeho navštěvování považují také dobrovolnost a odvalu. Víru vnímají jako svobodnou volbu, která by měla být tolerována a neměly by k ní existovat předsudky. V rozhovorech nebylo nikdy uvedeno, že by mládež v navštěvování náboženství nějakým způsobem shledávala pokus přesvědčit ji o víře. Za součást víry považují pokoru a ochotu pomoci. Zároveň se pohled dospívajících na víru zdá být chápáný spíše v její institucionalizované formě. Potvrzují určitý duchovní potenciál, než který je u mládeže předpokládán některými autory, a projevují o náboženství dobrovolný zájem z většinově stejnorodých motivů. Dominujícími důvody v zájmu o předmět je rozšiřování vlastních obzorů, získávání nových poznatků a všeobecného rozhledu. Méně častými důvody jsou potom obdobná snaha porozumět náboženství nebo hledání vlastní identity, které odpovídá období dospívání, ale také náboženství jako jednomu z prostředků, jak nalézt a poznat sám sebe. V zájmu o náboženství je prokázána také myšlenka důležitosti osoby, která náboženské myšlenky předává. Z pohledu mládeže může sehrávat skutečně větší roli než předávaný obsah, což je přímo ilustrováno na zájmu o obsah na základě jeho zprostředkující osoby. V souvislosti s výukou předmětu náboženství je zaujatě rozvedena skutečnost příjemného sociálního prostředí, které koresponduje se sociální a odpočinkovou funkcí náboženského zázemí.

Práce přispěla především konkrétním poznáním náboženských postojů mládeže v dané lokalitě a objasněním motivů, které ji k náboženství přivádějí a které ji v něm podporují či obohacují. Výzkum by mohl být v budoucnu rozšířen o výzkumy na dalších vzdělávacích institucích, které zprostředkovávají výuku náboženství mládeži. Mohl by se

zaměřit na mladší dospívající generaci nebo porovnat náboženské postoje věkově shodné skupiny mládeže na dvou a více institucích.

Seznam použitých zdrojů

- BULISOVÁ, J. *Ottova všeobecná encyklopedie ve dvou svazcích*. Praha: Ottovo nakladatelství, 2003. ISBN 80-7181-959-X.
- DUDA, M., SMELÝ, I. *Spiritualita, náboženstvo a adolescent*. Prešov: Prešovská univerzita, 2013. ISBN 978-80-555-0726-2.
- DURKHEIM, É. *Elementární formy náboženského života: systém totemismu v Austrálii*. Praha: OIKOYMENH, 2002. ISBN 80-7298-056-4.
- ĎURDIAK, L. *Psychohygienu mladého člověka: duševné zdravie; rodina; škola; sebvýchova; náboženstvo; spoločnosť*. Nitra: Enigma, 2001. ISBN 80-85471-84-1.
- FIALA, P. *Laboratoř sekularizace: náboženství a politika v ne-náboženské společnosti: český případ*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2007. ISBN 978-80-7325-141-3.
- FROMM, E. *Psychoanalýza a náboženství*. Praha: Aurora, 2003. ISBN 80-7299-066-7.
- HAMPLOVÁ, D. *Náboženství v české společnosti na prahu 3. tisíciletí*. Praha: Karolinum, 2013. ISBN 978-80-246-2244-6.
- HAMPLOVÁ, D.; ŘEHÁKOVÁ B. *Česká religiozita na počátku 3. tisíciletí: výsledky Mezinárodního programu sociálního výzkumu ISSP 2008 - Náboženství*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2009. Sociologické studie. ISBN 978-80-7330-163-7.
- JANDOUREK, J. *Sociologický slovník*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-535-0.
- LUŽNÝ, D., NEŠPOR, Z. R. a kol. *Náboženství v menšině: religiozita a spiritualita v současné české společnosti*. Praha: Malvern, 2008. ISBN 978-80-86702-53-7.
- MACEK, P. *Adolescence*. 2.. upr. vydání. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-747-7.
- MUCHOVÁ, L. *Cíle a cesty k hlubšímu lidství: Didaktika náboženství v České republice pro 21. století*. České Budějovice: Petrinum s. r. o., 2016. ISBN 978-80-87900-05-5.
- RAHNER, K.; VORGRIMLER, H. *Teologický slovník*. Praha: Vyšehrad, 2009. ISBN 978-80-7021-934-8.
- ŘÍČAN, P. *Psychologie náboženství a spirituality*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-312-3.
- ŘIHÁČEK, T., ČERMÁK, I., HYTYCH, R. a kol. *Kvalitativní analýza textů: čtyři přístupy*. Brno: Masarykova univerzita, 2013. ISBN 978-80-210-6382-2.
- SAK, P., SAKOVÁ, K. *Mládež na křižovatce: sociologická analýza postavení mládeže ve společnosti a její úlohy v procesech evropeizace a informatizace*. Praha: Svoboda servis, 2004. ISBN 80-86320-33-2.
- SCHWEITZER, F. *Die Suche nach eigenem Glauben: Einführung in die Religionspädagogik des Jugendalters*. 2. durchgesehene Auflage. Gütersloh: Gütersloher Verlagshaus, 1998. ISBN 3-579-01756-X.
- ŠTEFAŇAK, O. *Hodnoty, túžby a obavy mládeže*. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa, 2018. ISBN 978-80-558-1357-8.

- TAYLOR, CH. *Etika authenticity*. Praha: Filosofia [FÚ AV ČR], 2001. ISBN 80-7007-150-8.
- TICHÝ, R., VÁVRA, M. *Náboženství z jiného úhlu*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2012. ISBN 978-80-7325-275-5.
- TRETERA, R. J.; HORÁK, Z. *Slovník církevního práva*. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3614-3.
- VÁCLAVÍK, D. *Náboženství a moderní česká společnost*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-2468-3.
- VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0956-8.
- VAŠUTOVÁ, M., PANÁČEK, M. a kol. *Mezi dětstvím a dospělostí: vybrané kapitoly z psychologie adolescence*. Ostrava: Filozofická fakulta Ostravské univerzity, 2013. ISBN 978-80-7464-125-1.
- WIDL, M. *Jugend - Kirche - Atheismus: Brückenschläge zwischen Ostdeutschland und Tschechien: [Präsentation der Ergebnisse eines grenzüberschreitenden Forschungsseminars] = Mládež - církev - ateismus: Východní Německo a Česko: mosty mezi lidmi - mosty mezi církvemi: [výsledky společného výzkumného semináře studentů]*. Přeložil Michal KAPLÁNEK, přeložil Ina BIEDERMANN. České Budějovice: Südböhmische Universität Budweis, 2006. Sborníky [TF JCU]. ISBN 80-7040-904-5.

Seznam příloh

Příloha I	Otázky k rozhovoru
Příloha II	Odpovědi respondentky 1
Příloha III	Odpovědi respondentky 2
Příloha IV	Odpovědi respondentky 3
Příloha V	Tabulka kategorií u respondentky 1
Příloha VI	Tabulka kategorií u respondentky 2
Příloha VII	Tabulka kategorií u respondentky 3
Příloha VIII	Souhrnná tabulka kategorií u všech respondentek

Přílohy

Příloha I

Otázky k rozhovoru

1. Zajímáš se nějakým způsobem o náboženství?
2. Označil/a by ses za věřícího člověka?
3. Je v Tvém okolí (v rodině, mezi přáteli...) někdo věřící?
4. Co si myslíš o věřících lidech?
5. Věnuješ se někdy nějaké aktivitě spojené s náboženstvím, např. chození do kostela, modlení se apd.?
6. Je podle Tvého názoru náboženská výchova určena jen pro nábožensky založené lidi nebo ne? Proč si to myslíš?
příp. vysvětlivka: nábožensky založení lidé = lidé, kteří věří v nějakého Boha nebo kteří se věnují nějaké náboženské činnosti (např. modlení k Bohu)
7. Kdo by měl podle Tvého názoru navštěvovat hodiny náboženství?
8. Proč ses rozhodl/a navštěvovat předmět „náboženství“?
9. Co Tě baví nebo nebaví na hodinách náboženství, které navštěvuješ?
10. Čím Tě předmět „náboženství“ obohacuje?

Příloha II

Odpovědi respondentky 1

1. **Zajímáš se nějakým způsobem o náboženství?**
Zajímám se o náboženství tím, že právě chodí na tuto výuku.
2. **Označil/a by ses za věřícího člověka?**
Nemohu to ještě posoudit.
3. **Je v Tvém okolí (v rodině, mezi přáteli...) někdo věřící?**
Ne, není. Pokud nepočítám spolužáky z biskupského gymnázia.
4. **Co si myslíš o věřících lidech?**
Každý člověk může mít jiný názor.
5. **Věnuješ se někdy nějaké aktivitě spojené s náboženstvím, např. chození do kostela, modlení se apd.?**
Pokud vynecháme hodiny náboženské výchovy tak jsem nikdy nevynechala mši pořádané naší školou.
6. **Je podle Tvého názoru náboženská výchova určena jen pro nábožensky založené lidi nebo ne? Proč si to myslíš?**
Podle mého názoru je výuka náboženství určena všem kdo chce a chtějí se něco nového dozvědět.
7. **Kdo by měl podle Tvého názoru navštěvovat hodiny náboženství?**
Pouze ten, kdo chce.
8. **Proč ses rozhodl/a navštěvovat předmět „náboženství“?**
Chtěla jsem získat větší všeobecný rozhled i v této oblasti.
9. **Co Tě baví nebo nebaví na hodinách náboženství, které navštěvuješ?**
Výuka mě baví a to zejména proto, že to vyučuje paní profesorka (...). *(uprav. – vypuštěno jméno konkrétní osoby)*
10. **Čím Tě předmět náboženství obohacuje?**
Znat nikdy nový názor není na škodu a naopak si rozšiřujeme obzor.

Příloha III

Odpovědi respondentky 2

1. Zajímáš se nějakým způsobem o náboženství?

Nyní už moc ne, ale ve volných chvílích jsem si dříve občas ráda přečetla ohledně například buddhismu či hinduismu.

2. Označil/a by ses za věřícího člověka?

Napůl, věřím tomu, že dřív Ježíš žil jako člověk, ale nevěřím v něco vyššího či Boha.

3. Je v Tvém okolí (v rodině, mezi přáteli...) někdo věřící?

Z rodiny ne, ale myslím si, že mezi mými kamarády je někdo věřící.

4. Co si myslíš o věřících lidech?

Nemám s nimi žádný problém ani spory, jsem toho názoru, že každý může věřit v co chce a ostatním to může být jedno.

5. Věnuješ se někdy nějaké aktivitě spojené s náboženstvím, např. chození do kostela, modlení se apd.?

Pouze chodím na mše pořádané školou, jinak ne.

6. Je podle Tvého názoru náboženská výchova určena jen pro nábožensky založené lidi nebo ne? (Proč si to myslíš?)

Nemyslím si to, protože já osobně chodím na náboženskou výchovu z důvodu naučení se a porozumění, takže podle mě náboženská výchova je i pro lidi, které to zajímá, ale nejsou nutně věřící či jinak nábožensky založení.

7. Kdo by měl podle Tvého názoru navštěvovat hodiny náboženství?

Kdokoli, jak už jsem napsala v předchozí odpovědi, hodiny náboženství jsou pro všechny, který to buď zajímá nebo jsou nábožensky založení.

8. Proč ses rozhodl/a navštěvovat předmět „náboženství“?

Protože mi to přijde zajímavé a myslím si, že je dobré mít alespoň základní znalosti jakéhokoli náboženství.

9. Co Tě baví nebo nebaví na hodinách náboženství, které navštěvuješ?

Baví mě to, že můžu být jakkoliv kreativní co se názorů a myšlenek týče, a pořád se něco nového naučit.

10. Čím Tě předmět „náboženství“ obohacuje?

Obohacuje mě znalostmi i jiných kultur a náboženství.

Příloha IV

Odpovědi respondentky 3

1. **Zajímáš se nějakým způsobem o náboženství?**
Ano
2. **Označil/a by ses za věřícího člověka?**
Ano
3. **Je v Tvém okolí (v rodině, mezi přáteli...) někdo věřící?**
Ano, celá rodina a většina přátel.
4. **Co si myslíš o věřících lidech?**
Myslím, že mají v sobě velkou pokoru a umí si podat pomocnou ruku.
5. **Věnuješ se někdy nějaké aktivitě spojené s náboženstvím, např. chození do kostela, modlení se apd.?**
Ano, do kostela chodíme pravidelně a modlit se snažím aspoň večer.
6. **Je podle Tvého názoru náboženská výchova určena jen pro nábožensky založené lidi nebo ne? (Proč si to myslíš?)**
Myslím, že je pro každého, kdo chce hledat a najít své pravé já a věřit v zázraky. Ne každý třeba věří v modlitby, ale může věřit v jinou část křesťanství.
7. **Kdo by měl podle Tvého názoru navštěvovat hodiny náboženství?**
Kdokoliv, kdo se odváží.
8. **Proč ses rozhodl/a navštěvovat předmět „náboženství“?**
Jsem věřící a je to pro mě, tak nějak samozřejmost. Navštěvuji náboženství již od dětství.
9. **Co Tě baví nebo nebaví na hodinách náboženství, které navštěvuješ?**
Mám ráda ten klid a otevřenou náruč od všech, kteří se náboženství účastní.
10. **Čím Tě předmět „náboženství“ obohacuje?**
Klidem, láskou, slovy, hezkými gesty

Příloha V

Tabulka kategorií u respondentky 1

Otázky	Kategorie
1. Zajímáš se nějakým způsobem o náboženství?	Výuka náboženství ve škole
2. Označil/a by ses za věřícího člověka?	Proces vývoje náboženského směřování
3. Je v tvém okolí (v rodině, mezi přáteli...) někdo věřící?	Nevěřící prostředí, věřící spolužáci
4. Co si myslíš o věřících lidech?	Svoboda náboženského vyznání
5. Věnuješ se někdy nějaké aktivitě spojené s náboženstvím, např. chození do kostela, modlení se apd.?	Hodiny náboženské výchovy, školní mše
6. Je podle Tvého názoru náboženská výchova určena jen pro nábožensky založené lidi nebo ne? (Proč si to myslíš?)	Otevřenost pro všechny zájemce, nové znalosti
7. Kdo by měl podle Tvého názoru navštěvovat hodiny náboženství?	Dobrovolná volba
8. Proč ses rozhodl/a navštěvovat předmět „náboženství“?	Získání všeobecného rozhledu v oblasti náboženství
9. Co tě baví nebo nebaví na hodinách náboženství, které navštěvuješ?	Důvodem výběru náboženské výchovy je osobnost vyučujícího
10. Čím Tě předmět „náboženství“ obohacuje?	Nové názory, rozšíření si obzorů

Příloha VI

Tabulka kategorií u respondentky 2

Otázky	Kategorie
1. Zajímáš se nějakým způsobem o náboženství?	Snížení zájmu o východní náboženské směry
2. Označil/a by ses za věřícího člověka?	Ježíš jako člověk, ale ne Bůh
3. Je v tvém okolí (v rodině, mezi přáteli...) někdo věřící?	Nevěřící prostředí, věřící kamarádi
4. Co si myslíš o věřících lidech?	Náboženská tolerance bez předsudků
5. Věnuješ se někdy nějaké aktivitě spojené s náboženstvím, např. chození do kostela, modlení se apd.?	Školní mše
6. Je podle Tvého názoru náboženská výchova určena jen pro nábožensky založené lidi nebo ne? (Proč si to myslíš?)	Osobní motivace k porozumění náboženství, prostor pro zájem, otevřenost vůči nevěřícímu a nenáboženskému prostředí
7. Kdo by měl podle Tvého názoru navštěvovat hodiny náboženství?	Otevřenost, pro zájemce i věřící
8. Proč ses rozhodl/a navštěvovat předmět „náboženství“?	Zaujetí a základní znalosti náboženství
9. Co tě baví nebo nebaví na hodinách náboženství, které navštěvuješ?	Zájem, kreativita názorů a myšlenek, možnost naučit se něco nového
10. Čím Tě předmět „náboženství“ obohacuje?	Znalost světových náboženství

Příloha VII

Tabulka kategorií u respondentky 3

Otázky	Kategorie
1. Zajímáš se nějakým způsobem o náboženství?	Zájem o náboženství
2. Označil/a by ses za věřícího člověka?	Věřící studentka
3. Je v tvém okolí (v rodině, mezi přáteli...) někdo věřící?	Věřící rodina a přátelé
4. Co si myslíš o věřících lidech?	Pokora a umí si pomáhat
5. Věnuješ se někdy nějaké aktivitě spojené s náboženstvím, např. chození do kostela, modlení se apd.?	Pravidelnost chození do kostela, pravidelná večerní modlitba
6. Je podle Tvého názoru náboženská výchova určena jen pro nábožensky založené lidi nebo ne? (Proč si to myslíš?)	Otevřenost pro hledající, způsob nalezení vlastní identity, víra v zázraky, víra v sílu modlitby, víra v jinou část křesťanství
7. Kdo by měl podle Tvého názoru navštěvovat hodiny náboženství?	Odvaha k vyjití ze sebe a k hledání vlastní identity a náboženské víry
8. Proč ses rozhodl/a navštěvovat předmět „náboženství“?	Věřící studentka, samozřejmost návštěvy náboženské výchovy (již od dětství)
9. Co tě baví nebo nebaví na hodinách náboženství, které navštěvuješ?	Klid, otevřenost, sdílení
10. Čím Tě předmět „náboženství“ obohacuje?	Příjemná atmosféra, přijetí, hezké vzájemné vztahy

Příloha VII:

Souhrnná tabulka kategorií u všech respondentek

Otázky	Respondentka 1	Respondentka 2	Respondentka 3
1. Zajímáš se nějakým způsobem o náboženství?	Výuka náboženství ve škole	Snížení zájmu o východní náboženské směry	Zájem o náboženství
2. Označil/a by ses za věřícího člověka?	Proces vývoje náboženského směřování	Ježíš jako člověk, ale ne Bůh	Věřící studentka
3. Je v tvém okolí (v rodině, mezi přáteli...) někdo věřící?	Nevěřící prostředí, věřící spolužáci	Nevěřící prostředí, věřící kamarádi	Věřící rodina a přátelé
4. Co si myslíš o věřících lidech?	Svoboda náboženského vyznání	Náboženská tolerance bez předsudků	Pokora a umí si pomáhat
5. Věnuješ se někdy nějaké aktivitě spojené s náboženstvím, např. chození do kostela, modlení se apd.?	Hodiny náboženské výchovy, školní mše	Školní mše	Pravidelnost chození do kostela, pravidelná večerní modlitba
6. Je podle Tvého názoru náboženská výchova určena jen pro nábožensky založené lidi nebo ne? (Proč si to myslíš?)	Otevřenost pro všechny zájemce, nové znalosti	Osobní motivace k porozumění náboženství, prostor pro zájem, otevřenost vůči nevěřícímu a nenáboženskému prostředí	Otevřenost pro hledající, způsob nalezení vlastní identity, víra v zázraky, víra v sílu modlitby, víra v jinou část křesťanství
7. Kdo by měl podle Tvého názoru navštěvovat hodiny náboženství?	Dobrovolná volba	Otevřenost, pro zájemce i věřící	Odvaha k vyjití ze sebe a k hledání vlastní identity a náboženské víry
8. Proč ses rozhodl/a navštěvovat předmět „náboženství“?	Získání všeobecného rozhledu v oblasti náboženství	Zaujetí a základní znalosti náboženství	Věřící studentka, samozřejmost návštěvy náboženské výchovy (již od dětství)
9. Co tě baví nebo nebaví na hodinách náboženství, které navštěvuješ?	Důvodem výběru náboženské výchovy je osobnost vyučujícího	Zájem, kreativita názorů a myšlenek, možnost naučit se něco nového	Klid, otevřenost, sdílení
10. Čím Tě předmět „náboženství“ obohacuje?	Nové názory, rozšíření si obzorů	Znalost světových náboženství	Příjemná atmosféra, přijetí, hezké vzájemné vztahy

ABSTRAKT

VODIČKOVÁ, A. *Religiozita a důvody náboženského směřování u studentů víceletého gymnázia v rámci předmětu náboženské výchovy*. České Budějovice 2021. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra pedagogiky. Vedoucí práce V. Blažek Iňová.

Klíčová slova: religiozita, víra, náboženství, mládež, náboženská výchova, náboženský postoj, transcendence, církev, dospívání, kvalitativní výzkum

Práce se zabývá religiozitou a důvody, které určují náboženské směřování mládeže. V teoretické části pojednává o religiozitě, jejích druzích a ovlivňujících faktorech. Dále charakterizuje náboženskou socializaci a období dospívání. V rámci českého a německého prostředí popisuje náboženské postoje mládeže a její participaci na náboženských činnostech. Praktická část se na základě kvalitativního výzkumu vedeného formou polostrukturovaných rozhovorů zabývá důvody, které vedou mládež na víceletém gymnáziu k volbě a navštěvování předmětu náboženství. Interpretuje názory dospívajících týkající se předmětu náboženské výchovy a role náboženství a víry v jejich životě.

ABSTRACT

The religiosity and reasons of religious direction by students of grammar school within subject religious education

Keywords: religiosity, faith, religion, youth, religious education, religious attitude, transcendence, church, adolescence, qualitative research

The thesis deals with religiosity and the reasons which determine the religious direction of youth. In the theoretic part, it deals with religiosity, its types and influencing factors. It also characterizes religious socialization and the period of adolescence. Within Czech and German surroundings it describes the religious attitudes of youth and their participation in religious activities. The practical part based on the qualitative research by semi-structured interviews deals with the reasons which lead youth at grammar school to choice and attending religious subject. It interprets the opinions of adolescents concerning religious education subject and the role of religion and faith in their life.